

BİLGELERİM İLE BİRLİKTE DİL VE EDEBİYAT ÜZERİNE SÖYLEŞİLER

Zeynep Korkmaz

Eldeki eser tarihimizde isim yapmış dilci ve edebiyatçıların Türk dili, Türk edebiyatı ve dolayısıyla Türk kültürü üzerindeki görüşlerini dile getiren toparlayıcı nitelikte önemli bir çalışmadır. Bu eserden hareketle dilimizin çeşitli yönlerdeki niteliğini ortaya koyan bazı açıklamalar yapmak istiyorum;

Eserin içeriğine girmeden önce, yayınların çalışmalarda uyulması gereken yöntemle ilgili bir hususa işaret edeyim. Şöyle ki:

Bir dil üzerindeki çeşitli görüşler dile getirilirken, ele alınan kişilerin yalnız küçük adları temel alınarak değil, soyadları temel alınarak değerlendirme yapılır. Söz gelişi Ahmet Ercilasun veya Leylâ Karahan'dan söz ederken bu çalışmada yapıldığı gibi küçük ad değil, soyadı esas alınarak (Ercilasun Ahmet, Karahan Leylâ gibi) çalışma yapılır. Bu yöntem uyulması gereken önemli bir uluslararası kuraldır.

Ele alınan eserlerin tahlillerine ilişkin açıklamalar hayli verimlidir. Bu eser üzerinde durulurken önce o eserin, işlediği konu bakımından nasıl ele aldığı gösterilmelidir ki açıklama yapılacak o esere ait sıradan bilgiler ile o eserin temel değerini gösteren bilgiler birbirine karıştırılmadan ayrıntılı bir biçimde verilebilsin. Uyguladığınız bu yöntemle okuyucu eserini, o esere temel oluşturan ana özelliği ile yan özelliklerini birbirinden ayırma imkânını elde edebiliyor. Böylece, Karakoç'un çalışması da başarılı bir nitelik kazanmış oluyor.

Çalışmada, kişilerin dil anlayışı üzerinde durulurken, birbirinden farklı çeşit-

li diller üzerinde duran veya o dilleri öğrenme çalışması yapan kişilerin dil tutumları hakkında yer yer ilgi çekici açıklamalar yer almaktadır. Söz gelişi Timur Kocaoğlu'nun Türk dili ve öğrendiği yabancı dillere karşı izlediği yöntem, dil anlayışı açısından ilgi çekicidir. Hayat hikâyesine ve öğrendiği diller hakkındaki görüşlerine dikkat edilirse, ilgi çekici bazı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Kısaca kişinin hayatı ve bildiği yabancı diller hakkında bilgi alınırken, çeşitli eğitim düzeyleri ile yabancı ülkelerdeki öğrenim ve çalışma şartları dolayısıyla, Türk diline bağlı 12 lehçeyi iyi bir biçimde anlayıp konuşacak düzeyde bildiği gibi yabancı ülkelerde geçirdiği uzun yıllar dolayısıyla Türkçe dışında Almanca, İngilizce ve Rusçayı da öğrenerek bu diller sayesinde, kendi ana dili olan Türkçede de duyarlı bir duruma gelmiştir. Timur Kocaoğlu'nun üzerini vurguladığı önemli bir husus da çok dil bilmenin kendi dilini karıştırmaya değil, özellikle Türkçemizi daha da güzelleştirmeye yaramasıdır.

Karakoç, bu çalışmada yabancı dillerden alınan sözlerin dilimize bilinçsizce sokulması ve buna karşılık dilimizdeki Türkçe sözlerin dilden atılması yönündeki “tasfiyecilik” yönteminin yanlışlığı ile Türkçemizi zaman içinde zayıflatmış olduğunu da dile getiriyor. Bu hususta Timur Kocaoğlu'nun söylediği “yürek” yerine “kalp”; “soluk” yerine “nefes”; “arkadaş” yerine “dost”; “neden” yerine “sebebe”; “yoksul” yerine “fakir”; “varlıklı” yerine “zengin”; “durak” yerine “istasyon” gibi yabancı sözler getirilmesinin dili fakirleştirebileceğini belirtiyor. Böylece bu yazarın ele aldığı konuşmalar; dil-alfabe, sadeleştirme ve dil-kültür bağlantısındaki konular dile getirilerek şimdiye kadar yapılan uygu-

lamaların yanlışlarını sıralayıp bunlarla ilgilenmemiz gereken doğru yolları göstermektedir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki bu eser dilimizde yer alan ve dilimizi dil-kültür bağlantısı açısından çeşitli yönler ile değerlendiren bütün yazarların tahlilî değerlendirmesini içermektedir. Yazarın eserin kapağında bir cetvel içinde sıraladığı isimleri ele alıp işlediği bu eser, dil ve kültür tarihimiz açısından beğeni ile karşılanacak bir çalışma niteliğindedir.

Kaynak

Karakoç, Şafak, *Bilgelerim ile Birlikte Dil ve Edebiyat Üzerine Söyleşiler*, Kutlu Yayınları, İstanbul 2020.

YİNE OĞUZNAME

Nevzat Gözaydın

Türk dilinin ata yadigârları arasında günümüze kadar gelen masallar, efsaneler, hikâyeler içinde farklı motifleriyle kendinden söz ettiren destanlar arasında *Oğuz Kağan Destanı* veya bir başka başlıkla *Oğuzname* önemli bir yere sahiptir. En eskisi ve tam bir yazma nüshası hâlâ bulunamayan bu destanın bir yandan dil ve tarih, öte yandan mitoloji/kültür açısından sık sık gündeme getirilip değişik bakış açılarıyla değerlendirilmesi nerdeyse yüz yıldan fazladır sürüp gidiyor. *Oğuz Kağan Destanı*'nın elde bulunan yazma parçalarındaki dil özellikleri, maddi ve manevi kültür örnekleri, tarihi olaylara ilişkin bazı bilgiler çeşitli yerli ve yabancı araştırmalara konu edilmiştir.

Sözlü geleneklerde yaşatılarak bugüne gelen birçok motifin yanı sıra metinde geçen arkaik kelimeler, deyimler, atasözleri ve bazı ibareler üzerinde yapılan çalışmalar, bu destanın mitolojik yanı kadar edebî gücünün de kanıtlanmasını sağlamıştır.

Yurt içinde yapılan son monografik çalışma Ferruh Ağca imzasını taşımaktadır.¹ *Oğuz Kağan Destanı* olarak ondan ilk söz eden Türk de Rıza Nur olmuştur.² Ancak ünlü Türkolog Wilhelm Radloff *Kutadgu Bilig* üzerindeki çalışmasını ortaya koyduğu için bu destan ile ilgili ilk kıvılcımın ondan çıktığını söyleyebiliriz.³ Uygur harfli yazma destanın ilk sekiz sayfasını yayımlayan Radloff bunları Almancaya tercüme et-

1 Ferruh Ağca, *Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı: Metin Aktarma, Notlar, Dizin, Tıpkıbasım*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2019, 292 s.

2 Rıza Nour, *Oghuz-namé, é popé e turque*, Alexandrie, 1928.

3 Wilhelm Radloff, *Kudatku Bilik, Facsimile der Uigurischen Handschrift*, St. Petersburg 1890.